

ZŘIZOVÁNÍ TAKTICKÝCH A OPERAČNÍCH ZÁTARASŮ

Rychlé zřizování zátarasů všech typů má zejména při odražení nepřátelské agrese stále větší význam. Všechny zátarasy je zapotřebí zřizovat tak, aby ztížily proniknutí nepřítele do taktické i operační hloubky našich vojsk, zpomalily jeho postup a tak se aktivně podílely na zastavení nepřítele, a při použití nových zatarasovacích prostředků i na jeho ničení. Musí překrývat mezery a boky vojsk, která vedou protizteč nebo protiúder a také upevnit všechny dosažené čáry nebo dobytý terén.

Základem taktických i operačních zátarasů jsou i dnes výbušné zátarasy a z nich zejména protitanková minová pole (PTMP) a ničení komunikačních směrů. PTMP tvoří převážnou část zátarasů v uzlech zátarasů a hlavně v zatarasených prostorech. Protipěchotní minová pole (PPMP) zřizujeme k zesílení účinnosti PTMP, k oddělení útočící pěchoty od tanků (obrněných transportérů), ale i k překrytí přístupů k důležitým objektům v hloubce obrany.

Systém ženijních zátarasů vytváříme vždy ve spojení s přirozenými překážkami, se systémem palby zejména protitankové a musí odpovídat zámyslu operace. Je nutné, aby plně umožnil manévry vlastních vojsk a naopak omezil manévry nepřítele a způsobil mu co největší ztráty.

Nevýbušné zátarasy zřizujeme až podle časových možností, při dostatku ženijní techniky a v závislosti na charakteru terénu a vývoji situace na bojišti.

Systém ženijních zátarasů při přechodu části sil do obrany musí např. umožňovat aktivní bojovou činnost a manévry vlastních vojsk podle zámyslu velitele. Proto zahrnuje zátarasy zřizované jak při přípravě, tak i v průběhu vedení obranného boje s ohledem na přijaté varianty vedení operace, zejména bojové činnosti vlastních vojsk i nepřítele a zabezpečení protiztečí a protiúderů. Je zapotřebí, aby byly zřizovány s dostatečným předstihem a postupně doplňovány s cílem znemožnit nepříteli organizovaně rozvinout uskupení hlavních sil, rozvíjet útok a proniknout do hloubky naší sestavy. Proto musí odpovídat uskupení

nepřítele, předpokládaným směrům a síle jeho úderu, ale i úkolům našich vojsk, zámyslu vedení operace a vyhodnocení terénu v pásnu obrany.

V ženíjním zabezpečení vševojskového boje mají minová pole značné výhody, neboť jejich zřízení, ve srovnání s jinými druhy zátarasů, vyžaduje minimální čas a počet ženíjních jednotek. Minová pole jsou obtížně zjistitelná, snadno je můžeme maskovat a lze je překonat pouze s použitím speciálních sil a prostředků (ženíjních nebo odtarasovacích). Jsou značně odolná proti účinkům tlakové vlny, zejména při použití moderních rozněcovačů (elektronických nekontaktních apod.). Minová pole můžeme zřizovat i v průběhu boje a po splnění jejich úkolu větší část min zvednout a znovu použít.

Způsob jejich zřizování (v taktické i operační hloubce) musí zabezpečovat dosažení požadované bojové účinnosti, nesnadné zjištění i odminování. Vlastní zřizování by mělo být však co nejjednodušší. Proto jsou v současné době jejich způsoby a používané miny přehodnocovány a postupně budou zavedeny miny modernizované nebo úplně nové. Bude třeba zavést miny pro zřizování minových polí minováním na dálku pomocí dělostřelectva, raketometů, letectva ale i pomocí ženíjních vrhačů na menší vzdálenost. Tyto však vyžadují elektronické nekontaktní rozněcovače k jejich aktivování při průjezdu celého profilu tanku nebo obrněného transportéru. Některé miny mohou mít schopnost samonavedení na nepřátelský tank nebo obrněný transportér, jiné možnost aktivace seismickými nebo tepelnými zdroji.

Kvalitativní změny min a zatarasovacích prostředků nás budou opravňovat k jejich hodnocení jako aktivních prostředků ničení, neboť způsobí nepříteli ztráty jak na živé síle, tak i na bojové technice a lze předpokládat, že tato aktivnost bude postupně narůstat. Změny kvality umožní opětovné rozdělení zřizovaných zátarasů podle účelu a místa na taktické a operační, kde již dříve používaný název dostane nový smysl.

Taktické zátarasy zřizujeme podle plánu divízi v pásmech jejich obrany do celé hloubky bojové sestavy. Mají způsobit ztráty na bojové technice a živé síle nepříteli, ztížit nebo i znemožnit jeho útok. Zahrnují pásma a úseky výbušných zátarasů, uzly zátarasů a zaminované nebo k ničení připravené komunikační objekty taktického významu. Je-li dostatek času, zřizujeme i nevýbušné zátarasy.

Taktické zátarasy zřizují vojska a posilové ženíjní útvary (např. přidělené ženíjní prapory armádního ženíjního svazku). Aktivaci připravených objektů k ničení (taktického významu) uskutečňujeme na rozkaz velitele svazku. Pokud se však v taktické hloubce vyskytuje objekt operačního významu, ten lze zničit jen na rozkaz nadřízeného velitele.

Operační zátarasy jsou zřizovány podle plánu operačně strategického svazu nebo svazu na nejdůležitějších směrech předpokládaného útoku nepříteli, přístupech k velkým politickým, administrativním i průmyslovým střediskům nebo k prostorům, které zabezpečují odolnost vojsk při odražení agrese nepříteli. Mají za cíl omezit manévry vojsk nepříteli v hloubce operační sestavy našich vojsk, zabránit jeho silám zmocnit se důležitých objektů a usměrnit je do prostorů pro nás výhodných, kde je můžeme snadno ničit.

Zahrnují zátarasy k příkrytí významných objektů, zatarasené prostory, zátarasy v místech předpokládaného shozu nebo přistání vzdušných výsadků, přípravu velkých komunikačních objektů nebo hlavních komunikací, velkých vodních přehrad, elektráren a jiných významných objektů k ničení. Uzly zátarasů v nich budou zřizovány jen výjimečně v místech větších komunikačních center

nebo křížovatek při pozdějším jejich obsazení jednotkami z armádních nebo frontového pásma obrany.

Zřizují je útvary ženijního vojska frontu (armády) a v některých případech i ženijní svazky a útvary podřízené hlavnímu veliteli na válčišti. Jejich aktivaci uskutečňují roznětové hlídky jen na rozkaz velitele frontu (armády).

Minová pole v taktické i operační hloubce jsou zřizována pomocí mechanizačních prostředků nebo ručně. Jejich zaměření i způsob pokládání se bude s vývojem soudobé operace postupně měnit k většímu využití **manévrového způsobu zatarasování**.

Analýza potvrzuje, že manévrové zaminování bude postupně nabývat na významu a tím i rozsahu, zatím co stacionární způsoby zatarasování budou využívány méně. Tuto kvalitativní změnu umožní nové miny i zatarasovací prostředky, kterými bude možné zřít minové pole rychle až po zjištění zámyslu nepřítele nebo jeho pronikání na daném směru. Tím zvýšíme bojovou účinnost minových polí, neboť budou pokládána přímo na směrech postupu nepřítele.

K stacionárnímu zaminování využijeme převážně soudobé miny. Některé z nich bude nutné modernizovat, a to zejména jejich rozněcovače. Pro zrychlení zřizování minových polí to musí být převážně miny protitankové (aktivované pod celou šířkou profilu tanku nebo obrněného transportéru), tyčové (s větší aktivací plochou), ale i s horizontálním účinkem (do boku tanku). Mechanizační prostředky při stacionárním zaminování mohou mít parametry dnešních minových ukladačů, budou využívány nákladní auta se skluzy, ale samozřejmě i nové obrněné zatarasovače.

Vývoj zatarasovacích prostředků pro manévrové zaminování vyžaduje jejich rozdělení na zaminování **systémové**, nebo **rozptylové**. Minová pole při systémovém způsobu zaminování by měla být zřizována z minových zatarasovačů obrněného typu (na taktickém stupni) a z velkokapacitních zatarasovačů (na operačním stupni) podle přesně stanoveného způsobu minování — viz Žen-2-7 „Výbušné zátaras“. O takto zřízeném minovém poli zpracujeme polní náčrt se všemi potřebnými údaji a později záznam o zátarasu. To znamená, že každá mina bude přesně zaznamenána a bude možné ji podle potřeby i dezadjustovat. V podstatě tak lze systémové zaminování naplňovat dosud uskutečňovaným manévrem zátarasu pohyblivými odřady zatarasovacími všech stupňů, pro které budou používány soudobé minové ukladače, později i nové typy zatarasovačů a min.

Na taktickém stupni bude výhodné klást miny z obrněných prostředků s pásovým podvozkem; na operačním z velkokapacitních zatarasovačů na kolovém podvozku, např. typu Tatra-815, které budou mít na jednu pokládku až třikrát větší počet protitankových min než obrněný zatarasovač. Toto umožní zřizovat na rozhodujících směrech v operační hloubce i několik čar zaminování za sebou a zvýšit tak účinnost minových polí. Současně bude možné přehrazovat směry, kde nepřítel použil jaderné nebo neutronové zbraně.

Rozptylová minová pole budou pokládána různými prostředky minování na dálku. Jejich tvar bude zpravidla elipsovité a hustota pole bude různá. V podstatě půjde o nepravdělně zaminované prostory. Možné vzdálenosti jejich zřizování můžeme odvodit od konkrétních typů dopravy min. To vyžaduje důkladnou součinnost náčelníka ženijního vojska s příslušnými orgány letectva nebo raketového vojska a dělostřelectva, protože operační zátaras musí být sklou-

beny s plánem operace i konkrétní taktickou situací na bojišti. V týlu nepřítelů můžeme zřizovat i rušivé zátarasy s využitím letectva, raketového vojska a dělostřelectva k narušení jeho manévru, rozvinování do bojových sestav, pobytu v prostorech rozmístění apod. Tyto zátarasy bude však možné zřizovat až po důkladné součinnosti ve štábu. Pečlivě je zaznamenáme a předáme na vědomí vojskům na uvedeném směru.

Stávající **manévr zátarasy**, který nejvíce využívá minová pole, uskutečňujeme zasazením pohyblivých odřadů zatarasovacích. Taktické zátarasy zřizujeme jedním POZ. Na stupni motostřelecký a tankový pluk z organické ženijní jednotky, u divize z jednotek divizního ženijního praporu. Oba pohyblivé odřady zatarasovací shodně zřídí jednou pokládkou (při hustotě 0,75) minové pole o celkové délce 640 m. To znamená, že u motostřelecké divize lze např. jednou pokládkou položit 2280 protitankových min, což umožňuje zřídít minová pole manévrem zátarasy v celkové délce až 3 km.

POZ pokládá minová pole na stanovených čarách zaminování zpravidla vždy v součinnosti s PTZ. Efektivnost jejich společného zásahu spočívá v těsné součinnosti, sladěném umístění zátarasů a protitankových paleb, ale i v schopnosti rychle splnit úkol. V současné době, zejména v členitém terénu, zřizujeme při manévru zátarasy krátká minová pole v délce 50 až 100 m, členěná za sebou nebo umístěná do šířky podle charakteristiky přehrazovaného směru. V rovinném terénu naopak využíváme minová pole v délce až 500 m. Rozhodující pro volbu jejich délky je vždy charakter terénu. Použití krátkých minových polí je možné jen při výhodných terénních podmínkách, kde členitost terénu nebo jeho porostlost neumožňují použití dlouhých souvislých minových polí.

Na operačním stupni jsou zpravidla vytvářeny dva pohyblivé odřady zatarasovací ze ženijního zatarasovacího praporu a z ženijního praporu ženijní brigády. Jejich kapacita co do počtu min v jedné pokládce závisí na typu vozidel s univerzálními minovými ukladači (UMU). Při uložení 24 kusů UMU na obrněných transportérech má na jednu pokládku 2880 protitankových min, což umožňuje při hustotě 0,75 zřídít až 3,6 km minových polí. Při uložení 24 ks UMU na nákladních autech má POZ na jednu pokládku 5760 protitankových min. To při stejné hustotě dovolí položit až 7,6 km minových polí.

Požadavkem je, aby byl zásah uskutečněn v co nejkratším čase — u POZ vševojskové armády do 80 minut, u POZ frontu do 120–150 minut, což vyžaduje dokonalou organizaci práce, rychlou a spolehlivou činnost osádek zatarasovačů a dobře zvládnuté praktické návyky při kladení min více zatarasovači současně.

Větší pozornost, zvláště na operačním stupni, musíme věnovat organizaci součinnosti mezi veliteli POZ a PTZ, aby zejména velitel POZ znal způsoby palby z protitankových prostředků, které má PTZ, a uměl správně umístit minová pole v terénu vzhledem k organizaci protitankové palby. Kromě minových polí v rámci plánovaných zásahů na čarách zaminování (při dostatku času) připravujeme k ničení vybrané silniční objekty, nálevky a jiné zátarasy, zejména při vedení obranného boje.

Je-li pohyblivý odřad zatarasovací organizován z ženijního zatarasovacího praporu, lze k tomu plně využít rotu ničení objektu, která v návaznosti na plánované čáry zaminování může připravovat ničení vybraných komunikačních směrů mezi jednotlivými zásahy. Tím zvýšíme bojovou účinnost zřízených zátarasů a podstatně zpomalíme postup nepřátelských tanků.

Uzly zátarasů můžeme připravovat v taktické hloubce — např. v pásmu obrany divize v počtu 4—6. Zřizujeme je v komunikačních centrech, soutěskách a v osadách, které mají výhodnou polohu pro jejich obranu. Koncentrace uzlů zátarasů na hlavní směry předpokládaného postupu nepřítel, nebo do důležitých prostorů pro obranu, zvyšuje jejich účinnost.

Uzel zátarasů zřizuje zpravidla jedna ženijní četa, která může být vybavena 400—600 protitankovými minami, 50 protipěchotními minami, 100 kg trhavin s potřebnými rozněcovadly a soupravou pro trhání, ženijním nářadím a případně časovými rozněcovacími k položení časovaných min nebo nástrah. I v uzlu zátarasů jsou základem všech zátarasů PTMP, která pokládáme nejprve na 2. stupeň pohotovosti a později, podle vývoje situace, je převádíme na 1. stupeň. Kromě toho je možné v tomto uzlu připravit k ničení vybrané silniční (nebo jiné) objekty a terénní předměty, jejichž zničením vznikne překážka minimálně o délce 20 m. Nevýbušné zátarasy budujeme při dostatku času k zesílení přirozených překážek nebo i v kombinaci s výbušnými zátarasy. Při dostatku trhavin bude výhodné připravovat je s pomocí trhavin a odpálit s překvapením až při postupu nepřítel. Velké uzly zátarasů — např. praporeční uzel zátarasů — může zřizovat i několik čet nebo i ženijní rota.

Při zřizování zátarasů v uzlu je nezbytné, aby vše bylo sladěno s organizací paleb, zejména protitankových, a s plánem vedení bojové činnosti v uzlu zátarasů. To klade vysoké nároky na připravenost velitelů, zvláště ženijních jednotek, kteří se musí umět rychle a správně rozhodnout, kde zátarasy zřídí.

Dalším požadavkem je zabezpečení údržby a aktivace připravených zátarasů. Proto bude nutné v uzlu zátarasů ponechat zpravidla jedno ženijní družstvo (tj. dvě roznětové hlídky), které zajistí údržbu a aktivaci může uskutečňovat střídavě nebo u dvou objektů současně. Jeho velitel musí být přesně poučen (při jaké taktické situaci připravené zátarasy aktivovat, jakým způsobem a kam přesunout roznětové hlídky a kde je začlenit zpět do své čety).

Z operačního hlediska je při zatarasování nejdůležitějším úkolem příprava zatarasených prostorů. Pro lepší názornost uvedu některé **zásady** jejich zřizování.

Zatarasený prostor je vždy operačním zátarasem a zpravidla jej zřizujeme v mezerách mezi divizemi na druhém pásmu obrany nebo před tímto pásmem na směru předpokládaného hlavního úderu nepřítel. Jeho šířka může být 15 až 20 km, ale většinou vyplývá z charakteru terénu a měla by přehradit šířku pásma útoku jedné nepřátelské divize. Jeho hloubka může být 10 i více km. Zřízení, po součinnosti ve štábu a v souladu s plánem operace, navrhuje náčelník ženijního vojska. Není vhodné plánovat zatarasený prostor v pásmu podřízeného svazu, např. zatarasený prostor frontu v pásmu obrany armády.

Většinou jej připravuje ženijní praporeční brigáda, může být rozdělen na tři úseky (po rotách), nebo na dva úseky (pro ženijní rotu). Ženijní komunikační rota bude připravovat ničení objektů nebo zřízení nevýbušných zátarasů pomocí trhavin. Většinu z nich však bude tvořit PTMP; PPMP nezřizujeme. Je to zdůvodněno i tím, aby nebylo nutné v zataraseném prostoru ponechávat větší počet ženijních jednotek k převedení zátarasů do vyššího stupně pohotovosti. Proto i PTMP zřizujeme na 1. stupeň pohotovosti, ale do opuštění prostoru je musí ženijní jednotky jednoduchým způsobem ohraničit. Toto ohraničení odstraňujeme až při odchodu poslední jednotky nebo u jiného typu zátarasu před vlastní jeho aktivací. Zátarasy nejsou v uvedeném prostoru postřelovány. Do prostoru

Tabulka 1

Z hlediska	Uzel zátarasů	Zatarasený prostor
Předurčení a využití, místa	Zřizuje se v taktické hloubce divize v prostoru obsazeném vojsky, která uzel brání	Zřizuje se v operační hloubce v mezerách mezi divizemi; není vojsky obsazen
Cíle	Zřizuje se k zvýšení odolnosti a úpornosti obrany; zpravidla tvoří opěrný bod v pásmu obrany divize	Má zpomalit postup nepřítele, přehradit mezery v sestavě vlastních vojsk a donutit nepřítele rozvinout síly a vyčerpat jeho prostředky
Připravené palby	Zátaras jsou sladěny s plánem paléb pro vedení obrany v uzlu zátarasů; všechny jsou postřelovány	Do prostoru jsou vedeny dělostřelecké palby i údery letectva; jednotlivé zátarasy nejsou postřelovány
Druhy zátarasů	Obsahuje všechny druhy zátarasů	Základ tvoří PTMP, mohou být připraveny i silniční objekty k ničení
	Patří do taktických zátarasů	Je vždy operační zátaras

Tabulka 2

STACIONÁRNÍ ZAMINOVÁNÍ

(do zahájení boje)

prováděné

MANÉVROVÉ ZAMINOVÁNÍ

(v průběhu boje)

prováděné
jako minová pole

Ženíjnými útvary	Útvary druhů vojsk	Systémová (POZ)	Rozptylová jako minování na dálku
Mechanizačními prostředky	– zpravidla jako minová pole ochranná,	– z minových ukladačů přesně podle stanovených zásad, – každá mina zaznamenána	– pomocí různých prostředků dopravy min na cíl, – miny nebudou zaznamenány pújde o zaminovaný prostor
minové ukladače se všemi typy min, nákladní auta se skluzy	– ručně rojnicovým způsobem	Na taktickém stupni – z obrněných prostředků	Ženíjnými vrhači – do vzdálenosti 2 km
Ručně		Na operačním stupni – z velkokapacitních zatarasovačů, – s několikanásobným počtem min než na taktickém stupni	Prostředky dělostřelectva a raketového vojska ze země do 30 km
– zpravidla před předním okrajem, – se všemi typy min, – pomocí minového provazce,			Letectvem podle doletu letadla ve vzduchu
tj. PRO ZŘÍZENÍ TAKTICKÝCH ZÁTARASŮ		tj. PRO ZŘÍZENÍ TAKTICKÝCH I OPERAČNÍCH ZÁTARASŮ	

je pouze vedena palba dělostřelectva (dělostřelecká soustředění, palebné přehrad) nebo údery letectva.

Hlavní zásady zřizování uzlu zátarasů a zataraseného prostoru — viz **tabulku 1**. Způsoby zřizování minových polí — viz **tabulku 2**.

V článku jsem popsal zřizování taktických a operačních zátarasů a zdůraznil některé nové poznatky. Bude třeba tyto otázky při řešení úkolů ženijního zabezpečení boje a operace dále rozpracovávat a při součinnosti seznamovat s nimi vševojskové velitele, aby cíl a účel taktických, ale hlavně operačních zátarasů byl správně pochopen. Uvedené způsoby zatarasování, např. rozptylové zaminování, nenahrazují pouze dosavadní, ale jsou kvalitativně nové a umožní zřizování zátarasů ve větším rozsahu, s překvapením (těsně před postupem nepřítele) a ve zkrácených časových lhůtách.